

Навроцька А. В.,
здобувачка вищої освіти СВО магістра
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ДІТЕЙ

Серед світової спільноти впродовж тривалого часу досить актуальним є питання захисту прав людей, в системі яких особливої уваги потребують права і свободи дітей, оскільки неповнолітні особи є найбільш незахищеною соціальною групою, до того ж, сучасні діти є майбутніми громадянами, тому їх захист і розвиток є передумовою майбутнього розвитку людства. Саме тому питання підвищення соціального захисту та забезпечення сприятливого середовища, у якому кожна дитина почуватиметься захищеною, де її думка поважатиметься, де немає місця насильству гостро постало на міжнародному рівні та потребує консолідації зусиль усіх держав.

Міжнародний механізм захисту прав дитини визнано стандартом, на якому базується національна політика держав у сфері прав дитини. Погоджуємося з думкою І. Е. Борисюк, що міжнародний нормативний механізм захисту прав дитини являє собою сукупність міжнародно-правових норм, закріплених системою міжнародних документів у сфері захисту прав дитини [1, с. 7]. Слід також звернути увагу на те, що з розвитком міжнародного права з'являється все більше конвенцій, договорів, міжнародних домовленостей, що стосуються захисту прав дитини та імплементуються національним законодавством.

У сучасній літературі виокремлюється кілька етапів еволюції міжнародного нормативного механізму захисту прав дитини. На першому етапі (у першій чверті ХХ ст.) приділялась увага окремим аспектам правового статусу дитини. Було прийнято низку міжнародних актів, які регламентували питання опіки над дитиною, встановлювали мінімальний вік для праці неповнолітніх, передбачали захист від торгівлі дітьми. Другий етап характеризувався прийняттям *Декларації прав дитини 1924 року* - першого міжнародно-правового документу в сфері

охорони прав та інтересів дитини. Декларація вперше сформулювала цілі та принципи захисту прав дитини. Але, на жаль, вона не змогла згуртувати держави для міжнародного співробітництва в цій галузі, головним чином через відсутність єдиних принципів взаємодії і механізмів реалізації норм. На третьому етапі міжнародний нормативний механізм захисту прав дитини вдосконалюється завдяки діяльності ООН: на нормативному рівні було вперше сформульовано основи захисту прав дітей у *Загальній декларації людини 1948 року*, результатом якої стало підписання пактів прав людини, що гарантували рівні права всім дітям і забезпечення їх основних соціальних потреб [3]. У 1959 році ООН також прийняла *Декларацію прав дитини*, яка мала 10 коротких декларативних статей, програмних положень, що закликали батьків, інших осіб, державні органи, місцеву владу й уряд визнати викладені в ній права свободи дитини й дотримуватися їх [2, с.190]. Однак Декларація мала рекомендаційний характер і не мала обов'язкового значення для держав. Четвертий етап розпочинається прийняттям *Конвенції про права дитини 1989 р.*, прийнятої Генеральною Асамблеєю ООН. Дана Конвенція є «Світовою конституцією прав дитини», адже її ратифікували уряди майже всіх країн.

Правозахисні статті Конвенції про права дитини можна згрупувати за трьома категоріями, які часто називають «Три П» (англ. «Three Ps» — participation, protection, provision), тобто категорії участі, захисту та забезпечення. Категорія «участь» є інноваційною і відображає розуміння дітей як суб'єктів права, а не об'єктів захисту згідно з Конвенцією. Вона була викликана тим, що значна кількість дорослих людей і членів організацій вважали дітей не здатними самостійно мислити, а їх уподобання і висновки — не важливими, принаймні, при прийнятті рішень про їх соціальний захист. Крім визнання прав дітей на участь, Конвенція також визнає, що діти можуть потребувати особливого захисту, наприклад, від жорстокого поводження, насильства, експлуатації та зневаги. Категорія «забезпечення» охоплює необхідні права, виконання яких є важливим для елементарного виживання і повноцінного розвитку дитини. Наприклад, право

на забезпечення достатнім харчуванням, чистою водою, житлом, формальною освітою і охороною здоров'я [4].

Правовий захист прав дітей та підлітків на міжнародному рівні здійснює також низка міжнародних інституцій та організацій, чільне місце серед яких посідає:

- *Комітет по правах дитини*, який засновано на підставі статті 43 Конвенції про права дитини з метою розгляду прогресу, досягнутого державами-учасницями щодо виконання зобов'язань, взятих згідно з цією Конвенцією. Усі держави-учасники Конвенції зобов'язані періодично подавати Комітету звіти про проведені ними заходи щодо забезпечення прав дитини [6,с.249]

- *Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ)*- працює у 190 країнах для охоплення найуразливіших дітей та молоді, які найбільше потребують допомоги. Було проголошено, що ЮНІСЕФ – це провідний голос світу для дітей та молоді, а також голос самих дітей, засіб залучення та підтримки молоді з метою впливу їх на прийняття рішень, які визначають їхнє життя [5].

- *Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ)*. Преамбула Статуту ВООЗ проголошує, що здоровий розвиток дитини є фактором першорядної важливості, а здатність жити гармонічно у мінливих умовах середовища є основною умовою такого розвитку. Однією із функцій ВООЗ є сприяння розвитку охорони материнства та дитинства і застосування заходів, що сприяють здатності до гармонічного життя у мінливих умовах середовища [7].

- *ЮНЕСКО (UNESCO)* – Організація Об'єднаних Націй з питань науки, освіти і культури, Статут якої передбачає, що ЮНЕСКО заохочує розвиток народної освіти і поширення культури, пропонуючи методи освіти, найбільш прийнятні для виховання у дітей всього світу почуття відповідальності вільної людини [6, с.256].

В Україні тема міжнародно-правового захисту дітей як ніколи актуальною стала у 2022 році з початком повномасштабного вторгнення рф на територію України. У такий важкий час найбільше страждають діти (за попередніми даними за дев'ять місяців війни вже загинуло щонайменше 429 дітей, поранено – понад

817), а особливо їх психологічний стан, тому досить важливо, аби міжнародні організації докладали максимум зусиль задля ефективного захисту та підтримки дітей-біженців, дітей, що знаходяться на окупованих територіях і залишаються в Україні.

З початку війни активно намагається приєднуватись до допомоги ЮНІСЕФ, зокрема Мінсоцполітики та ЮНІСЕФ уклали Меморандум про співпрацю для забезпечення захисту прав дітей, які постраждали від війни в Україні. Спільна діяльність сторін в рамках меморандуму спрямована на захист прав дітей, зокрема дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, які в Україні були зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування та/або проживали в таких закладах, влаштовані у сім'ї патронатних вихователів, дитячі будинки сімейного типу, прийомні сім'ї, під опіку, піклування, інші діти, які у зв'язку з воєнними діями були тимчасово переміщені (в тому числі без їх супроводу батьками чи іншими законними представниками та у супроводі) з України на територію іншої країни.

Крім того, 21 квітня Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ) в Україні спільно з Офісом Президента України, Радницею уповноваженою Президента України з прав дитини та дитячої реабілітації, Міністерством соціальної політики України запустили загальнонаціональну інформаційну кампанію «Дитина не сама: інструкція з турботи». Мета кампанії — привернути увагу суспільства до різних проблем порушення прав дітей під час війни та надати вичерпну інформацію, як розв'язувати ці проблеми. Зокрема, йдеться про права дітей, які через війну залишились без піклування батьків та потребують турботи і тимчасового дому [5].

Однак наявність міжнародних механізмів захисту прав дітей не означає їх ефективного використання [7, с.184]. Враховуючи це, можливо зробити висновок, що міжнародне співтовариство потребує постійного та невідкладного вдосконалення методів захисту прав дітей; активізації і зміцнення впливу заходів, націлених на забезпечення прав неповнолітніх та підвищення ефективності інструментів для захисту гідності та самооцінки дітей.

Список використаних джерел:

1. Борисюк І.Е. Еволюція міжнародного нормативного механізму захисту прав дитини. Знання європейського права. URL: <http://chernvisn.onua.edu.ua/index.php/chern/issue/view/9/9>.
2. Гварамія Л. Л. Захист прав дитини у міжнародних конвенціях та деклараціях. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/6070/Gvaramiya.pdf>
3. Ю. О. Трестер. Міжнародні механізми захисту прав дітей. Державне управління: удосконалення та розвиток. Електронний журнал. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=632>
4. Indra Kertati. PROVISION, PROTECTION AND PARTICIPATION: A Study of The Implementation of Children's Right. URL: https://www.researchgate.net/publication/344720679_PROVISION_PROTECTION_AND_PARTICIPATION_A_Study_of_The_Implementation_of_Children%27s_Rights_In_Boven_Digoel_Regency_Papua#pf1
5. Офіційний сайт ЮНІСЕФ. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/about-unicef>
6. В. М. Стешенко. Правовий захист прав дітей та підлітків і безпечний інформаційний простір. URL: https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/msc_7_copy.pdf
7. Бариська Я., Біровчак А., Кошеля Ю. Механізми захисту прав дитини в міжнародному праві. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2015. Випуск 33. Т. 2. с. 182–184.

Савера В. М.,
*здобувачка вищої освіти СВО магістра
навчально-наукового інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

АКТУАЛЬНИЙ ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН СТОСОВНО ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ МОЛОДІ

Основною причиною формування молодіжної політики як окремого напрямку соціальної політики є важкість процесу соціалізації молодих людей у сучасних умовах. Для того, щоб якомога менша частина молоді випадала з цього процесу і поповнювала собою різні маргінальні групи, провідними зарубіжними державами та їхніми суспільствами докладається безліч зусиль. За 10-12 років перебування в молодіжній віковій групі необхідно здобути освіту, оволодіти професійними навичками, засвоїти свої права і обов'язки, пройти курс громадянського і морального виховання, щоб вступити в самостійне життя як свідома особистість. Більшість країн світу визнають необхідність і важливість роботи з молоддю. Як пріоритетна мета сучасної державної молодіжної соціальної політики виступає зрівняння соціального статусу різних груп молоді.

Так, станом на сьогодні можна стверджувати, що у розвинених країнах Заходу реалізуються дві основні стратегії молодіжної політики. Перша передбачає державну допомогу окремим, найменш соціально захищеним і "неблагополучним" категоріям молоді за жорсткої регламентації витрачання коштів і категорій тих, хто потребує допомоги (тобто на які цілі має йти допомога і вичерпний перелік категорій тих, хто її потребує) [2, с. 728].

Друга, розроблена соціал-демократичними урядами низки країн Центральної та Північної Європи, виходить з розуміння відповідальності держави за інтеграцію всієї молоді та передбачає розробку соціальних програм, доступних для всіх молодих людей. У будь-якому разі участь (у тому числі фінансову) в реалізації стратегічних програм бере як держава, так і різні структури громадянського суспільства. Обсяг державної участі зумовлений різними